

Magazine

Cosun

NR. 4
2022

04

**Ledenraad kiest
nieuwe voorzitter**

06

**Droogte roomt
topoogst af**

07

**Toewijzings-
percentage 2023**

Cosun Nutrition Center van start

Op 20 juli is het Cosun Nutrition Center van start gegaan. Het Center is Cosuns voedingswetenschappelijk kenniscentrum voor plantaardige voeding. Het is de opvolger van het Kenniscentrum suiker & voeding en gaat zich richten op alle plantaardige producten en ingrediënten van de Cosun-bedrijven. Naast suiker gaat

het om aardappelen, voedingsvezels en plantaardige eiwitten. Het Center richt zich zowel op voeding & gezondheid als op duurzaamheid.

Gesprekspartners

De akkerbouw heeft uitdagingen op het gebied van bodem, water, klimaat en biodiversiteit. De 'gereedschapskist' waarover de telers kunnen beschikken om gezond gewassen te telen verliest 'gereedschappen'. Cosun gaat daarom stelselmatig in gesprek met bewindslieden, beleidsambtenaren en maatschappelijke organisaties over consequenties, mogelijkheden en onmogelijkheden. Ook bezoeken aan Cosun maken daar onderdeel van uit.

In juli bracht de onlangs afgetreden minister van landbouw, Henk Staghouwer, een bezoek.

Hogere uitbetaling cichorei

De afzetkansen voor inuline zijn goed. De wereldwijde markt blijft groeien. Sensus heeft bovendien een goede positie om deze marktgroei samen met de telers te benutten. In overleg met de Telersvereniging Inulinecichorei zijn de contractvoorwaarden voor 2023 substantieel verbeterd. De uitgangspunten daarbij waren de continuïteit van de grondstofvoorziening voor Sensus én een betere balans tussen risico en teeltrendement voor de teler. Dit heeft geresulteerd in een

circa 25 tot 30% hoger uitbetalingsniveau en betere voorwaarden voor de teler, ondermeer door het vervallen van de transportkostenverrekening. De marktgroei én de goede vooruitzichten op de afzet van inuline moeten Sensus in staat stellen dit in de markt te compenseren. Sensus is inmiddels gestart met de contractering voor de teelt 2023. Mocht u interesse hebben, neem dan contact op met Sensus Agro of kijk op www.cichorei.nl.

Index

Van de voorzitter.....	3
Ledenraad kiest nieuwe voorzitter.....	4
Droogte roomt topogst af.....	6
Toewijzingspercentage 2023.....	7
Klaar voor de campagne.....	8
Duurzaam bodembeheer begint met bewustwording.....	10
IRS-informatie.....	12
Vacatures / Kort Nieuws.....	16

Contact

Cosun

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Cosun Beet Company agrarische dienst

Postbus 100,
4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@cosunbeetcompany.com
www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Cosun Beet Company, IRS, Sanne van Hassel en Ruben Schipper

Foto-omslag

De campagne is gestart

Basisontwerp

Wardtaal / Breda

Opmaak en druk

Schuttersmagazijn, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2022

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Balanceren

De start van de suikerbietencampagne is ieder jaar een afweging van opbrengstverwachting, logistiek van bieten en suiker, gemiste groei en vorstrisico's in relatie tot vroeg- en laatleveringspremie's. Het is zoeken naar de juiste voorwaarden voor een optimaal financieel rendement. Dit jaar komt daar een extra onzekere factor bij: de beschikbaarheid van gas. De Europese Commissie heeft de voedselverwerkende industrie bestempeld als cruciaal, zodat die wordt ontzien bij een eventuele afkoppeling van aardgas. We spannen ons maximaal in dat ook Nederland dit regelt en daarmee de continuïteit van de verwerking van de bieten, aardappelen en cichorei waarborgt. Cosun treft ondertussen voorbereidingen voor de overschakeling van de fabrieken op alternatieven, zoals diesel, mocht dit komende herfst noodzakelijk zijn.

Hogere bietenprijs

Ook wij telers zijn bezig met inspelen op actuele ontwikkelingen. In de afzetmarkt voor onze gewassen zit veel dynamiek, maar zeker ook aan de inkoopkant, bijvoorbeeld van kunstmest. In juni zijn deze zorgen in alle schuurbijschikkingen met de leden gedeeld. Het verzoek was toen meer informatie te geven over de laatste stand van zaken. Onlangs is een ledenbrief rondgestuurd met een update op hoofdlijnen. Gelukkig ontwikkelt de Europese suikermarkt zich positief. De enorme spanning op de Europese energiemarkt zorgt voor veel onzekerheid en leidt tot forse kostenstijging. Voor onzekerheid zorgt ook de aanhoudende droogte en hitte in een groot deel van Europa. Ook in

Nederland zijn de opbrengstverwachtingen naar beneden bijgesteld. Regionaal zijn de verschillen groot door het groot oplopende neerslagtekort in delen van het land. Mede door het al jaren afnemend bietenareaal in Europa zijn er terechte zorgen over de beschikbaarheid van suiker voor het komend verkoopseizoen.

Cosun is in staat geweest om de kostenstijging door te vertalen naar de markt. Mede door de aanpassing van de bietenprijsystematiek gaan de bieten in 2022 profiteren van de gunstige marktontwikkeling. Dit alles leidt tot een sterk verbeterde bietenprijs. Uiteraard met als kanttekening de eerder genoemde onzekerheden die het resultaat nog negatief kunnen beïnvloeden. Het perspectief van de teelt voor de komende jaren gaat gelukkig weer de goede kant op, maar dat was ook hard nodig.

Vakmanschap

De komende maand komt er veel op de sector af dat bepalend zal zijn voor het toekomstperspectief. Derogatie, stikstof, het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, het GLB dat per 2023 moet ingaan, de klimaatopgave en zeker ook het door het kabinet toegezegde nieuwe perspectief op de Nederlandse landbouw. De opgave is groot, maar de afgelopen dertig jaar is ook veel bereikt in de landbouw. We staan aan de vooravond van nieuwe technologische toepassingen. Ik ben ervan overtuigd dat we de doelen gaan halen door gebruik te maken van het vakmanschap in de sector. Verschillen per gebied en per onderneming bestaan absoluut, maar met de juiste maatwerk aanpak gaan we ook de volgende stap zetten. Belangrijk hierin is samenwerking.

Wel kijken we met verwondering en ook zorg naar hoe de politiek acteert. De onzekerheid is groot. Veel gezinsbedrijven lijden hieronder. Je zou van beleidsbeslissers een grotere sociale verantwoordelijkheid mogen verwachten om uit deze impasse te komen. We proberen onze leden via de brancheorganisaties hierin te steunen middels een constructieve dialoog met het kabinet.

Opvolger

De statutaire zittingstermijn voor mijn rol als voorzitter loopt in juni 2023 af. Na een zorgvuldig selectieproces heeft de ledenraad Arwin Bos, de huidige vicevoorzitter, unaniem gekozen als mijn opvolger. Het geeft hem ruimte zich goed voor te bereiden op zijn nieuwe functie. Van harte gefeliciteerd, Arwin! In de jaarvergadering neemt hij het stokje over.

Ik wens u allen veel succes met de naderende oogstwerkzaamheden.

Dirk de Lugt
voorzitter

Ledenraad kiest nieuwe voorzitter

De ledenraad heeft op 31 augustus unaniem Arwin Bos verkozen tot voorzitter van de raad van beheer. Hij zal in juni 2023 de voorzittershamer overnemen van Dirk de Lugt, die aan zijn statutaire eindtermijn zit.

Arwin Bos

De nieuwe voorzitter van Cosun heeft in Nieuw-Vennep een akkerbouwbedrijf, Bos Akkerbouw. Hij is tevens oprichter en eigenaar van De Aardappelboer (aardappelboer.nl) en frietaardappels.nl.

Arwin (38) heeft een juridische opleiding gevolgd en was van 2008 tot eind 2012 advocaat. In 2013 heeft hij het akkerbouwbedrijf van zijn ouders overgenomen.

Arwin is sinds 2016 lid van de raad van beheer van Cosun, de laatste jaren als vicevoorzitter. Sinds 2019 is hij extern lid van de Raad van Commissarissen van bloembollen-coöperatie CNB. Daarnaast heeft hij een aantal landbouwgerelateerde nevenfuncties. Arwin en zijn vrouw Carola hebben drie dochters.

Arwin Bos is lid van de raad van beheer sinds 2016, de laatste jaren in de rol van vicevoorzitter. De vroegtijdige verkiezing geeft Arwin alle gelegenheid zich goed in te werken in de nieuwe functie, en zijn bedrijf voor te bereiden op de nieuwe situatie. Ook heeft hij zo ruime gelegenheid alvast kennis te maken met het nationale en internationale netwerk. Pieter van Maldegem, lid van de raad van toezicht en voorzitter van de selectiecommissie, gaf een toelichting op het selectieproces. De commissie bestond uit twee leden van de raad van beheer, een lid van de raad van toezicht en een lid van de ledenraad. De sollicitatieprocedure was opengesteld voor alle leden en leverde een lijst van potentieel goede kandidaten op. De selectiecommissie heeft de ingekomen reacties naast het profiel gelegd, met kandidaten gesproken en een unaniem advies gegeven aan de raad van beheer. Op basis van de zorgvuldig doorlopen procedure, het advies en in afstemming met de raad van toezicht heeft de raad van beheer vervolgens Arwin voorgedragen voor de functie van voorzitter.

Verbeterde resultaten

Hans Meeuwis (CEO) en Hans Schuil (CFO) hebben de ledenraad geïnformeerd over de cijfers van Cosun. Hans Meeuwis ziet het resultaat tot

en met juli met 83% verbeteren ten opzichte van vorig jaar en verwacht nog verdere verbetering in de tweede helft van het jaar. De suikerprijs ontwikkelt zich in de nieuwe contractering zeer positief. Dit zou moeten leiden tot een sterke verbetering van de resultaten en, ondersteund door de nieuwe uitbetalingssystematiek, ook van de bietenprijzen 2022. Hans Schuil constateert ook uitdagingen, die het resultaat voor 2022 nadelig kunnen beïnvloeden, zoals geopolitieke en economische onzekerheid, de uitbraak van een pandemie en de beschikbaarheid van aardgas. Alle maatregelen worden genomen om deze risico's te onderhouden. Beiden zien, met het voorbehoud van alle onzekerheden, goede perspectieven voor 2022 en 2023.

Strategie en groeigebieden

Hans Meeuwis heeft vervolgens de ledenraad meegenomen in de voortgang van de Unlock 25-strategie. Onze prioriteiten liggen bij een resultaatverbetering naar 300 miljoen euro met een bijbehorende bietenprijs, een focus op winstgevende groei en toegevoegde waarde, met groene en gezondheidbevorderende producten in een duurzame keten. Daarvoor zijn succesvolle medewerkers, innovatie en samenwerking en goede communicatie nodig. De winstgevende groei

De ledenraad werd bijgepraat over de voortgang van de strategie en de resultaatontwikkeling

moet komen van vier kernsegmenten: suikerbiet, aardappelproducten, co-producten en gezonde en duurzame producten. Binnen het portfolio groene en gezondheidbevorderende ingrediënten vallen functionele voedingsingrediënten als inuline uit cichorei, plantaardige eiwitten en biobased ingrediënten, zoals 'groene chemie' uit suiker.

Cosun Protein

Marcel van der Vaart, Manager Business Development Cosun Protein, gaf een toelichting op de rol en kansen voor Cosun in plantaardig eiwit. De markt voor plantaardig eiwit groeit mede door de bevolkingsgroei snel. De kansen liggen vooral op het gebied van functionele eiwitten met specifieke eigenschappen, zoals schuimen, geleren en emulsificatie. Met het door Cosun ontwikkelde fava-eiwitisolaat en rubisco-eiwit in combinatie met het beschikbare biomassapotentieel lijkt Cosun goed in te kunnen spelen op die marktpotentie.

Cosun Biobased

General Manager Gerald van Engelen en Business Development Manager Cosun Biobased Experts Sam van den Berg bespraken de biobased portfolio van Cosun die al toepassing vindt in de huidige 'home care and personal care'-markt. De trend is: van fossiele

grondstoffen naar plantaardige die de CO₂-footprint in de keten verlagen, en naar producten die biologisch afbreekbaar en vrij van microplastics zijn. De kansen voor Cosun-biobased-producten liggen in de opschaling van het volume om grote afnemers duurzaam en winstgevend te kunnen bedienen.

Groene chemie

Marilia Foukaraki, Projectleider R&D Biobased, nam de ledenraad mee in de mogelijkheden van Cosun in de groene chemie. Grote marktpartijen zoeken naar biobased alternatieven. In de kunststofketen gaan biobased grondstoffen de komende decennia een steeds grotere positie krijgen. Met 'suiker naar glycolen' kan Cosun een aantrekkelijke rol krijgen in de groene kunststofmarkt.

Hans Meeuwis sloot af met de boodschap dat op de drie groeigebieden procesafspraken zijn gemaakt, die stap voor stap worden behandeld en met duidelijke voorwaarden, voordat een investeringsbeslissing wordt genomen.

Maarten Boudesteijn
secretaris raad van beheer

Ledenbijeenkomsten

Tussen 7 juni en 23 juni zijn voor de leden schuurbijeenkomsten georganiseerd. Het merendeel vond plaats in de schuur van leden, enkele werden gehouden in grotere zalen. De mening over de bijeenkomsten was over het algemeen positief. Leden, bestuur en directie kwamen letterlijk nader tot elkaar. Dat was ook nodig, want de zorgen in de sector zijn groot.

De reacties en de intensiteit verschilden per bijeenkomst. In alle bijeenkomsten werden zorgen over de kostenstijging en de hoogte van de bietenprijs geuit. Veel vragen gingen over de energiekosten en de beschikbaarheid van energie voor de korte en lange termijn. Ook waren leden bezorgd over de cichoreiteelt en de beloning daarvoor, maar ook over bijvoorbeeld de problemen bij Duynie Ingrediënts.

Veel interesse was er voor de Aviko-fabriek in Poperinge en de borging van de grondstof in die regio, maar ook zijn leden bezorgd over de aardappelactiviteiten in China. Kansen, maar ook uitdagingen worden gezien in biobased producten en plantaardig eiwit. Ook over Groeikracht is veel gezegd en zijn ideeën meegegeven. Dit onderwerp komt zeker ook terug in Cosun Magazine.

In een evaluatie bekijken we hoe we het succes van de schuurbijeenkomsten voor de toekomst kunnen vasthouden.

Op sommige percelen zijn de bieten extra dik door het lage plantaantal

Droogte roomt topoogst af

Na een vliegende start in het voorjaar wordt de groei van de suikerbieten afgeremd door droogte in een uiterst zonnige zomer. De verwachte suikeropbrengst is met 14,8 ton per hectare ruim bovengemiddeld. De komende maanden bepalen de uiteindelijke eindopbrengst. Er zijn nog wel enkele aandachtspunten.

De suikerbiet zet het zonlicht zeer productief om in groei. Dit teeltseizoen hebben we met de grote hoeveelheid uren zon ruim 10% meer straling dan gemiddeld. Samen met de vroegere sluiting van het gewas levert het groeimodel een goede suikeropbrengst op. Een factor van belang is de vochtvoorziening. Bij gebrek wordt de groei geremd. In augustus zagen we vooral in het zuidwesten en op de droogtegevoelige zandgronden schade door droogte. In die gebieden lijdt ongeveer 30% in meer of mindere mate aan vochtgebrek. Zonder die beperkingen zou de suikeropbrengst ruim boven 15 ton uitkomen. Percelen met voldoende vochtvoorziening groeiden ver bovengemiddeld en leveren een topoogst. Percelen met droogtestress lopen groeistilstand op die groter is naarmate het langer duurt. De opbrengstverschillen zullen van perceel tot perceel zeer groot zijn.

Houd het gewas gezond

De aandacht voor bladschimmels blijft noodzakelijk. We zien tot eind augustus nog weinig cercospora, maar roest en meeldauw komen vaker voor. De erg hoge temperaturen en vooral langdurig droog blad, ook in de nachten, spelen hierbij een rol.

Voor de komende maanden blijft het opletten. Blad dat slap heeft gehangen, wordt via de bodem gemakkelijker geïnfecteerd door schimmels. Tijdig wederom het blad beschermen blijft noodzakelijk. De attenderingen via de BAS-app ondersteunen hierbij.

Bietsignalen

Als bieten ergens onder lijden, laten ze dit zien aan het blad. Bieten op gronden met een goede structuur houden het bij de droogte langer vol. Bieten kunnen dan dieper wortelen en daar waar capillaire werking mogelijk is, heeft dit een gunstiger effect. Het is goed bij droogte-effecten de oorzaken in de bodem te bekijken. Goed te zien is nu of de bestrijding van de bladluis goed geslaagd is.

Het is goed bij droogte-effecten de oorzaken in de bodem te bekijken

Is die niet goed uitgevoerd, dan zie je vergelingsziekte in het gewas. Over het algemeen is het beeld van de aantasting dit jaar gering, maar er zijn percelen waar een aanzienlijke aantasting is. In dat geval is het advies na te gaan wat er fout is gegaan. Een ander signaal is het voorkomen van rhizomanie in het gewas. De typische geelverkleuring van enkele bieten of pleksgewijs duidt op een aantasting. Deze aantastingen zijn juist nu goed te zien. In die gevallen is het noodzakelijk in het vervolg te kiezen voor rassen met een aanvullende resistentie tegen rhizomanie.

Oogst de hele biet

Jaarlijks besteedt de agrarische dienst aandacht aan het rooiwerk. In het beoordelen van het oogstwerk worden machinisten en telers meegenomen. Oogstverliezen lopen soms op en kunnen vaak worden voorkomen. In sommige gebieden, zoals noordelijke klei en zuidelijk Flevoland, is het plantaantal op percelen laag en zijn de bieten daardoor extra dik. De afstelling van de machine en de snelheid van rooien dient daar dan op te worden aangepast.

Pieter Brooijmans
manager agrarische dienst

Toewijzingspercentage 2023

De toewijzing voor 2023 is vastgesteld op 108% en is daarmee 3% hoger dan voor 2022. De suikermarkt ontwikkelt zich zeer gunstig. Mede door lagere opbrengstverwachtingen in de EU en de impact van de oorlog in Oekraïne is de suikerprijs fors gestegen. De prijzen zijn ruim 50% hoger dan vorig jaar. De verwachting is dat de afzetmarkt zich ook volgend jaar gunstig ontwikkelt.

De strategie is dat Cosun Beet Company aan haar vaste klanten in de EU het suikervolume met meer zekerheid wil leveren tegen goede prijzen. Van belang hierbij is dat de strategische voorraad van Cosun Beet Company op peil blijft. De suikerprijzen op de wereldmarkt ontwikkelen zich bovendien ook positief, zodat als de opbrengsten per hectare goed zijn suiker ook winstgevend geëxporteerd kan worden.

Bietenprijs 2023

De teeltkosten zijn flink gestegen door hogere kosten voor gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen en energie. De raad van beheer heeft daarom besloten de minimumbietenprijs ruim 7,5% te verhogen naar 35 euro per ton bieten. In de uiteindelijke bietenprijs komt hier de ledentoeslag bij. Het advies is uit te zaaien op de toewijzing die eind augustus is verzonden.

Voor de bieten die boven de toewijzing worden geleverd, wordt voor de eerste 15% de surplusprijs betaald. De basis voor de surplusprijs zijn de gerealiseerde verkoopprijzen voor de export-suiker. Voor 2023 is de bandbreedte voor de surplusprijs per ton surplusbieten met 5 euro verhoogd tot 35 euro. De bandbreedteprijs voor de surplusbieten wordt daarmee 20 tot 35 euro per ton. De raad van beheer stelt begin 2024 de bietenprijs en de surplusprijs over 2023 vast.

Bietenprijs 2022

Cosun verwacht een sterk verbeterde bietenprijs te gaan betalen voor de bieten van 2022. Gezien de kostenstijgingen is dit ook nodig. De doelstelling met de strategie Unlock 2025 is dat we een goede bietenprijs kunnen betalen om een rendabele bietenteelt op de korte en middellange termijn veilig te stellen.

Door de gunstige ontwikkelingen op de suikermarkt lijkt de bietenprijs voorlopig op niveau te kunnen blijven.

Arno Huijsmans
directeur agrarische zaken

Campagnestart

Met een opbrengstverwachting van 14,8 ton suiker per hectare is de campagne gepland op in totaal 132 dagen. De impact van de droogte is meegenomen in de opbrengstverwachting. Tot eind augustus was die impact ruim 2,5 ton bieten per hectare. De campagnestart is dezelfde als vorig jaar: 13 september. Einddatum is naar verwachting de laatste week van januari.

Controle tarreerlokaal

Vóór de campagne vinden ringproeven tussen Dinteloord en Vierverlaten plaats en tussen Maastricht en Dinteloord en Texel en Vierverlaten. Doel van de ringproef is bevestiging dat de monstergewichten en kwaliteitsbepalingen uniform zijn, conform de vastgestelde voorwaarden. Een afvaardiging van de ledenraad zal tijdens de campagne ook de wijze van bemonstering en analyse controleren. De bevindingen worden gedeeld in een komend nummer van Cosun Magazine.

De campagne is 13 september gestart

Klaar voor de campagne

De tijd tussen twee campagnes is hét moment om onderhoud te plegen en investeringen uit te voeren om de suikerfabriek efficiënter, energiezuiniger en duurzamer te laten draaien. Dat vereist een strakke planning. Bij de start van de campagne moeten de fabrieken in Vierverlaten en Dinteloord helemaal up to date zijn. Het is het resultaat van jaren planning en een zorgvuldige voorbereiding. Een impressie van de huidige moderniseringsronde.

Vernieuwde koelmalaxeur

Dit jaar is in de fabriek in Dinteloord de tweede verticale malaxeur voorzien van een nieuw koelpakket. Door de koeling in een malaxeur kristalliseert maximaal suiker uit het C-kooksel, waardoor minder suikermelasse wordt geproduceerd. Het originele koelpakket dateerde uit 1985 en was regelmatig lek, met suikerverlies tot gevolg. Omdat de buitenmantel en het fundament nog in goede staat zijn, is de malaxeur met het nieuwe koelpakket weer betrouwbaar en wordt bespaard op het energiegebruik.

Natte pulptransport

In Dinteloord is dit jaar het transport van natte pulp van de diffusietorens naar de pulppersen geheel vernieuwd. De oude installatie dateerde voor het grootste deel uit begin jaren '80 en was technisch versleten. Met de vervanging verhoogt Cosun de technische betrouwbaarheid en verlaagt de onderhoudskosten aanzienlijk. In de diffusietorens wordt de suiker gescheiden van de droge stof (pulp).

Vervanging stenenwasser

In de afgelopen twintig jaar was de wanddikte van de stenenwastrommel in Dinteloord door slijtage meer dan gehalveerd. Daarom is hij vervangen. Een van de uitdagendste klussen van dit project was de 35 ton wegende trommel horizontaal uit en in het washuis krijgen. De speling was slechts 12 mm. De verwachting is dat de nieuwe trommel weer jaren mee kan. Ook de verwerkingsprocessen eromheen zijn verbeterd.

Uitbereiding verdampingsproces

Dit jaar is in Vierverlaten voorafgaand aan de nieuwe campagne het project 8-trapsverdamping afgerond. De operatie heeft twee jaar geduurd. Door een achtste verdampingstrap toe te voegen aan het indampingsproces wordt een aardgas- en CO₂-reductie bereikt van circa 10%. Met deze extra stap in het verdampingsproces wordt 7 tot 10% bespaard op energie.

Pulppersen

In Vierverlaten is in 2021 pulppers 18 voorzien van een geperforeerde spindel. Dit jaar is pulppers 19 gedaan. Deze aanpassingen dragen significant bij aan een lager diffusieverlies en uiteindelijk minder suikerverlies.

Het gratis online programma Terranimo geeft inzicht in de impact van de bietenrooier op de bodem

Duurzaam bodembeheer begint met bewustwording

De aandacht voor het behoud van een goede bodemstructuur neemt toe. Dat is belangrijk, want zeker bij de bietenoogst bestaat een groot risico op bodemverdichting. Cosun Beet Company werkt daarom met het IRS en diverse andere partijen samen om telers en loonwerkers te ondersteunen bij het beperken van bodemverdichting.

De kans op bodemverdichting is groot bij teelten met late oogstmomenten, zware machines en veel af te voeren product. De bietenteelt vormt hierop geen uitzondering. In het najaar kan het bij de bietenoogst erg nat zijn, wat het risico op verdichting verder vergroot. Veel grondsoorten herstellen niet of slechts moeizaam van verdichting. Voorkomen van (verdere) bodemverdichting is dan ook het allerbelangrijkste. Hiervoor is het belangrijk dat telers en loonwerkers zich bewust zijn van de impact van bepaalde bewerkingen, machines en oogstmomenten

op de verdichting. In diverse projecten wordt hier aandacht aan besteed.

Bewust Behoud Bodemstructuur

De afgelopen drie jaar heeft Cosun Beet Company samen met IRS, Cumela, Fedecom, WUR en LTO samengewerkt in het project Bewust Behoud Bodemstructuur. Het project is medegefinancierd door LNV (Slim landgebruik). Centraal in dit project stond de bodem- en techniekbeoordeling. Zo heeft de agrarische dienst in dit project in samenwerking met bodemdeskundige Coen ter Berg een methode ontwikkeld om de

bodemconditie te beoordelen. Op basis van een profielkuil worden een aantal parameters beoordeeld, zoals de structuur in de bovenste laag en de waterhuishouding. De beoordelingsmethode is vastgelegd in het boekje 'Handleiding bodemconditie', waarmee met behulp van referentiefoto's voor vijf verschillende bodemtypen eenvoudig te bepalen is wat de conditie van een perceel is. Het boekje met een instructiefilm is onder het kopje 'Bodemconditie' te vinden op cosunleden.nl/teelt. Door de bodemstructureel te beoordelen krijgt de teler meer inzicht in de bodemconditie

van de percelen; de eerste stap om verdichting inzichtelijk te maken en te beperken.

Terranimo

Behalve aan de Handleiding Bodemconditie is in het project ondermeer ook gewerkt aan het geschikt maken van de Deense reken-tool Terranimo voor Nederlandse omstandigheden. Dit gratis online programma geeft gebruikers de mogelijkheid om het risico op bodemverdichting te voorspellen. In het kader van het project zijn de wiellasten van diverse bietenrooiers gemeten en samen met de Nederlandse bodemkaart geïntegreerd in het programma. Gebruikers kunnen nu aan de hand van wiellast, bandentype, bandenspanning, grondsoort en vochttoestand van de bodem berekenen wat de impact op de bodem is van bepaalde mechanisatie. Doordat de variabelen eenvoudig te wijzigen zijn, geeft het programma ook inzicht in de mate waarin de bodemimpact te verlagen is. Zo kan het antwoord geven op de vraag bij welke wiellast de bodemdruk laag genoeg is of wat het effect is van het verlagen van de bandenspanning. Het programma is te vinden via terranimodk.nl en is voor iedereen toegankelijk.

Kennisdeling

In diverse bijeenkomsten met telers en loonwerkers is stilgestaan bij de beoordeling van de bodemkwaliteit en

het beperken van bodemverdichting. De rekentool Terranimo is daar gedemonstreerd en besproken. Dit leidde tot interessante discussies en benadrukte met name het belang van inzicht in en bewustwording van bodemverdichting. Daarom is dan ook een nieuw, tweejarig project gestart met de focus op kennisdeling: Preventie van bodemverdichting in de akkerbouw. Het project wordt door de topsectoren Agri&Food en Tuinbouw&Uitgangsmateriaal ondersteund in het kader van het programma Kennis op Maat (KOM). In dit project werkt Cosun Beet Company samen met Cumela, LTO Noord, Fedecom, IRS en de onderwijsinstellingen Aeres, CIV Groen en WUR. Het doel van dit project is vergroting van het kennisniveau over de gevolgen van bodemverdichting en de mogelijkheden om dit te voorkomen. Hiertoe worden allereerst bijeenkomsten georganiseerd om de kennisbehoefte van telers, loonwerkers, voorlichters en studenten in kaart te brengen.

Suzanne Engel
innovatiemanager agronomie

De Handleiding Bodemconditie staat vol nuttige tips en adviezen om de bodemkwaliteit te beoordelen

Tips om bodemverdichting te voorkomen

- Rooi onder gunstige omstandigheden. Gebruikmaken van oogstbare dagen is veel belangrijker dan het benutten van de laatste groeidag.
- Gebruik een luchtdrukwisselsysteem op de rooier en kipper, en rij met een zo laag mogelijke bandenspanning. Een lagere bandenspanning geeft een minder diep werkende bodemdruk.
- Geen geschikt kippertransport? Gebruik dan een goed uitgeruste overlaadwagen om de hoge bodemdruk van een volle rooier zoveel mogelijk te verminderen.

Een lagere bandenspanning geeft een minder diep werkende bodemdruk

Ouderdomsresistentie ter voorkoming van vergelingsziekte

Bladluizen kunnen vergelingsvirussen verspreiden. Deze virussen kunnen leiden tot 50% opbrengstverlies. Naarmate suikerbieten verouderen worden ze resistent tegen bladluizen. Momenteel wordt onderzocht of de resistentie eerder geactiveerd kan worden om zo ook jonge suikerbieten te beschermen tegen virusinfectie.

Ouderdomsresistentie is een overkoepelende term voor resistenties die alleen in oudere planten aanwezig zijn. Deze kunnen tegen verschillende pathogenen werken, zoals virussen, schimmels of insecten. Al in 1996 beschreven Kift en collega's een in suikerbieten van nature voorkomend resistentiemechanisme tegen bladluizen. Deze resistentie is alleen in oudere planten en oudere plantendelen actief. Dat het mechanisme pas laat actief is in de plant is nadelig, omdat juist een virusinfectie vroeg in het seizoen tot hoge opbrengstderving leidt. Dit komt doordat het virus de tijd heeft zich door de hele plant te verspreiden én doordat de plant het hele seizoen hinder ondervindt van de virusinfectie.

Weerbare planten

Met het verminderde aantal toegelaten insecticiden is het momenteel een uitdaging de bladluisaantallen laag te houden. Ook neemt bij een verminderd aanbod in luizen de kans toe op resistentie tegen de toegestane middelen, met als gevolg dat de effectiviteit vermindert. Om die redenen is het van groot belang duurzame alternatieven, bijvoorbeeld in de vorm van weerbaardere planten, te ontwikkelen om zo de suikerbieten te beschermen tegen bladluizen. En dus indirect tegen de vergelingsvirussen.

Door ouderdomsresistentie ontstaat een zwarte stof in de magen van bladluizen, waardoor ze uiteindelijk sterven

Mechanisme achterhalen

Momenteel wordt via een samenwerkingsverband tussen Wageningen Universiteit, IRS, Cosun Beet Company, British Beet Research Organization en SESVanderHave onderzoek gedaan naar ouderdomsresistentie in suikerbieten tegen bladluizen. Ons doel is de weerbaarheid van jonge planten te verhogen door de ouderdomsresistentie eerder te activeren. Bij het proces van ouderdomsresistentie ontstaat een zwarte stof in de maag van bladluizen. Het doel van dit onderzoek is het onderliggende mechanisme te beschrijven en de toepasbaarheid ervan in de teelt te onderzoeken. Recent is hierover een eerste wetenschappelijke publicatie verschenen. Hierin wordt beschreven welk effect ouderdomsresistentie heeft op de bladluisoverleving en de bladluisvermeerdering. Ook zijn verschillen tussen suikerbietgenotypen aangetoond in zowel een veldproef, als onder gecontroleerde omstandigheden in de klimaatcellen van het IRS. Daarnaast bleken bladluizen een sterke voorkeur te hebben voor de jongere plantendelen, wat aantoont

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie
Jurgen Maassen

Tientallen groene perzikluizen op het hartblad. Groene perzikluizen hebben een voorkeur voor de jonge bladeren van een suikerbiet.

dat bladluizen de ouderdomsresistentie kunnen waarnemen. Nu dit aangetoond is, richt het onderzoek zich op het ontrafelen van het onderliggende mechanisme van ouderdomsresistentie om zo te achterhalen of het eerder opgewekt kan worden in planten.

Meer informatie

Meer informatie over ouderdomsresistentie en de beheersing van bladluizen en vergelingsziekte is te vinden op de website van IRS.

Sharella Schop
promovendus Plantwetenschappen
Wageningen Universiteit

Uit een veldproef, waarbij luizen opgesloten zaten in een zakje om een specifiek bietenblad, bleek dat ouderdomsresistentie het meest optreedt bij oudere planten en op oudere bladeren

Bij alle oorzaken van wortelrot breidt het rot zich gedurende de bewaring uit in de hoop. Daarom is het advies om percelen met wortelrot vroeg te leveren en zeker niet (langdurig) te bewaren.

Bij wortelrot vroeg leveren en niet bewaren

Bieten met rot hebben een zeer slechte kwaliteit en zorgen voor grote problemen in de verwerking. Daardoor mogen partijen bij verlading niet meer dan 10% bieten met rot bevatten.

Wortelrot kan diverse oorzaken hebben, zoals rhizoctonia, aphanomyces of stengelaaltjes. Bij alle oorzaken breidt het rot zich gedurende de bewaring uit in de hoop. Daarom is het advies om percelen met wortelrot vroeg te leveren en zeker niet (langdurig) te bewaren. Controleer in september het bietenperceel. Snij eens een aantal bieten door om de vaatbundels te controleren op zwartverkleuring. Door de percelen, waar wortelrot door rhizoctonia, aphanomyces of andere oorzaken voorkomt, in Unitip vast te leggen wordt u bij de volgende rassenkeuze hieraan herinnerd.

Bram Hanse
specialist (blad)schimmels,
bacteriën en bodemvirussen

Rooiwerk vraagt dit jaar extra aandacht

Voorkom bij horizontaal gegroeide bieten dat de klepels van de ontbladeraar de kop van de biet raken. Een hoog toerental helpt om de biet op zijn plaats te houden. Enig bietverlies en bladresten zijn bij horizontale bieten lastig te voorkomen.

Dit jaar hebben veel percelen een dunne stand en horizontale bieten. Goed rooiwerk leveren vergt daardoor nog meer van het vakmanschap dan anders.

Voor een geslaagde oogst blijft de belangrijkste succesfactor het benutten van gunstige weersomstandigheden. Hierdoor stapelen de voordelen zich op: beter rooiwerk, minder bietverliezen, minder tarra en minder schade aan de bodemstructuur. Houd de weken voorafgaand aan het leveringsmoment de weervoorspelling in de gaten en overleg tijdig met de loonwerker.

Hele biet, géén groen

Wat betreft het kopwerk zijn de voorwaarden eenvoudig: 'hele biet, géén groen'. Dit betekent dat de gehele biet, inclusief kop, geleverd kan worden. Stel de ontbladeraar zo af dat de stalen klepels de kop van de biet niet raken. Kopmessen of rubberen klepels zorgen voor de verdere ontbladering.

Bij horizontale bieten is het bijna niet mogelijk zonder enig bietverlies en bladresten te rooien. Deze bieten staan vaak losser in en hoger boven de grond, waardoor ze kwetsbaarder zijn voor aanraking door de ontbladeraar, kopmessen of tasters. De grootste verliezen worden voorkomen door de ontbladeraar hoger te zetten, meer toeren te laten draaien en scherpe kopmessen te gebruiken. Ook kan het helpen de voorste rooizonnen net door de grond te laten lopen, zodat uit de rij geduwde bieten alsnog worden opgeraapt.

Puntbreuk grootste verliespost

Uit rooichecks van de agrarische dienst van Cosun Beet Company komt naar voren dat puntbreuk de grootste veroorzaker van bietverlies is. Dit speelt vooral bij te droge of te natte omstandigheden op zwaardere gronden: bij droogte breken tijdens het lichten de punten af, bij natte omstandigheden ontstaat puntbreuk vooral door intensiever reinigen. In een ideale situatie heeft het breukvlak van de punt een diameter kleiner dan 2 centimeter.

Incidenteel komt verlies van hele bieten voor. Zeker bij een dunne gewasstand kan dit zorgen voor veel bietverlies. Het is dan allereerst verstandig de rijnsnelheid te verlagen. Bij een dunne stand staat de kop van de biet vaak hoger boven de grond, waardoor de hoogte van ontbladering aandacht vraagt. Om ervoor te zorgen dat de bieten gemakkelijker de rooier in kunnen, is het bij een dunne stand beter dieper te rooien. Hierdoor wordt tevens de kans kleiner dat de wangen van de grote bieten worden afgesneden door de rooischaren of -wielen.

Meer info is te vinden in de IRS-teelthandleiding op www.irs.nl: '8.2 Oogsttechniek' en '8.3 Oogst wat gegroeid is'.

Jan-Kees Boonman
specialist oogsttechniek

Bekalken voor een vitaal gewas in de volgende teelt

Tal van bodemprocessen zijn afhankelijk van de zuurtegraad van de grond. Niet alleen de beschikbaarheid van mineralen, maar ook de vitaliteit van het gewas wordt hierdoor beïnvloed. Een optimale pH is dan ook cruciaal als vertrekpunt voor het volgende jaar.

Die optimale pH ligt voor suikerbieten hoger dan voor bijvoorbeeld aard-appelen. Daarom is de streefwaarde afhankelijk van het bouwplan. Suikerbieten gedijen het beste onder omstandigheden met een hoge pH vanaf 6,5 à 7. Daalt de pH onder de 5, dan neemt de productiviteit van het bietengewas sterk af en nemen teelt-risico's toe. De groei van de bieten wordt belemmerd door een vermin-derde mineralisatie en slechte beschikbaarheid van bijvoorbeeld fosfaat of magnesium. Bij een lage pH is er kans op een zwaardere aan-tasting door aphanomyces, rhizoc-tonia of aaltjes. Inzicht in de actuele zuurtegraad verdient dan ook de volle aandacht.

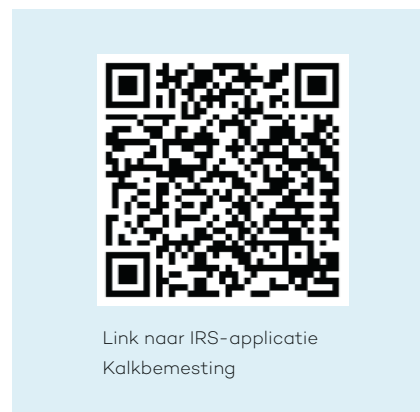
Bekalken

De momenten om te bekalken dienen zich vooral in het najaar, na de oogst

van de voorvrucht, en in het voorjaar aan. De zuurtegraad kan worden ge-schat op basis van de meest recente pH- of bodemanalyse. Het kalkverlies op zand-, dal- en veengrond bedraagt zo'n 200 tot 250 kg CaO per jaar. Beter is het om een actueel monster te nemen voor een preciezer beeld. De benodigde kalkgift om de voor uw perceel optimale pH te bereiken, is eenvoudig vast te stellen door de Applicatie Kalkbemesting van het IRS in te vullen.

Kalkmeststof

Bekalken in het najaar heeft de voor-keur vanwege de tijd die de kalkmest-stof krijgt om de pH te verhogen. De reactiviteit van een kalkmeststof hangt af van onder andere de fijnheid en het magnesiumgehalte. Betacal heeft een fijne samenstelling en bevat bovendien organische stof, waardoor

de werking versneld wordt. Bij bijvoor-beeld huurpercelen of slechte rijom-standigheden in het najaar kan ook in het voorjaar bekalkt worden. Een snelwerkend product als Betacal leidt dan binnen korte tijd tot de gewenste pH-verhoging. Intensief mengen door de bouwvoor maakt de bekalking effectiever en versnelt bovendien de werking.

André van Valen
specialist bemesting

Uitrijden van Betacal
Flow om de pH te
optimaliseren voor de
volgende bietenteelt

Kandidaatbestuurders gezocht

Bij Cosun berust de zeggenschap bij de leden. Zij kiezen de kringbestuurders en daarmee de ledenraad, het hoogste bestuursorgaan van de coöperatie. In de kringvergaderingen van februari 2023 zijn er in diverse kringen verkiezingen. In verband met de spreiding van kringbestuursleden over de afdelingen binnen een kring worden voor de navolgende afdelingen bestuurskandidaten gezocht:

- **Friesland/Groningen:** twee vacatures voor de afdeling Groningen. Gezien de spreiding binnen het kringbestuur worden bij voorkeur kandidaten gezocht uit het zand- en veengebied, uit de oude Veenkolonien.
- **Drenthe-Overijssel Noord:** drie vacatures. Bij voorkeur kandidaten uit Drenthe-Noord, Drenthe-Midden en Noord-Overijssel.
- **Holland:** één vacature voor de afdeling Holland-Midden (het gebied ten zuiden van het Noordzeekanaal).
- **Flevoland:** één vacature voor afdeling Oostelijk Flevoland.
- **Zeeland:** één vacature voor de afdeling Zeeuws-Vlaanderen.
- **West-Brabant/Zuid-Hollandse Eilanden:** één vacature voor de afdeling West-Brabant. Bij voorkeur kandidaten uit de regio Land van Heusden en Altena/Biesbosch.

Aanmelden

Heeft u belangstelling voor een bestuursfunctie in een kringbestuur, stuur dan uw motivatiebrief, vergezeld van een cv, met vermelding van uw lidnummer uiterlijk 10 oktober naar secretariaat.rvb@cosun.com. Een uitgebreid functieprofiel voor ledenraadleden staat op www.cosun.nl (onderdeel 'Governance').

Procedure

De verkiezingsprocedure gaat als volgt. De aanmeldingen worden doorgestuurd naar het betreffende kringbestuur dat de reacties zal meenemen in de selectieprocedure. Het bestuur selecteert één kandidaat per vacature die zij ter verkiezing zal voordragen tijdens de kringvergadering van februari aanstaande.

Voor meer informatie over de procedure kunt u contact opnemen via secretariaat.rvb@cosun.com of (076)530 33 07.

UB-uitkering 2022

De uitkering van de UB-regeling is gebaseerd op het gemiddelde resultaat van de coöperatie over de laatste zeven boekjaren. De regeling biedt een uitkering bij bedrijfsbeëindiging of na minimaal vijftien jaar leveren. De basisgegevens voor de berekening staan in onderstaande tabel.

Boekjaar	verwerkte tonnen biet 17%	coöperatief resultaat (mln. euro)
2015	4.794.275	30,7
2016	5.593.541	17,7
2017	7.865.511	58,2
2018	6.715.719	-11,4
2019	6.514.074	-1,4
2020	6.481.685	-3,1
2021	6.688.685	6,8
2015-2021	44.653.491	97,5

Gemiddelde resultaat per ton bieten bij 17%: 97,5 mln./44,6 mln. = € 2,18

Bietenleveringen als basis

De UB-uitkering is gebaseerd op de gemiddeld geleverde hoeveelheid bieten (tegen 17% suiker) in de campagnes waarover de uitkering wordt berekend. Dat gemiddelde wordt vermenigvuldigd met het gemiddelde resultaat per ton bieten en een factor afhankelijk van het aantal jaren dat geleverd is. De UB-uitkering kan aangevraagd worden na vijftien aaneengesloten jaren bietenlevering en keert uiterlijk na dertig jaar uit. De teler kan kiezen wanneer de uitkering het beste uitkomt. Bij uitstel loopt de factor op, maar door schommelingen in het Cosun-resultaat kan het uit te keren bedrag hoger of lager uitvallen.

Uitbetaling

Leden die het lidmaatschap hebben beëindigd of een UB-uitkering hebben aangevraagd, zijn eind juni uitbetaald. Leden die kort voor 1 september hun lidmaatschap hebben beëindigd, ontvangen de uitkering binnenkort.

Aantal campagnes	UB-factor	Uitkering per ton in 2022
1	0,15	€ 0,33
2	0,35	€ 0,76
3	0,55	€ 1,20
4	0,75	€ 1,64
5	1	€ 2,18
6	1,25	€ 2,73
7	1,5	€ 3,27
8	1,75	€ 3,82
9	2	€ 4,36
10	2,25	€ 4,91
11	2,5	€ 5,45
12	2,75	€ 6,--
13	3	€ 6,54
14	3,25	€ 7,--
15	3,5	€ 7,63

Uitkering UB in 2022/Basisbedrag per ton € 2,18